

En hoe hoog ze vliegen.

Door Simon Visser

Sijmen vroeg mij een artikel te schrijven over de tilduivensport. Een liefhebberij die ik fanatiek beoefen. Een liefhebberij van meer dan 100 jaar oud in Den Haag en omstreken. Er zijn nog steeds honderden liefhebbers. Echter de grote tillen uit de zeventiger en tachtiger jaren op de daken in Den Haag zijn door de stadssanering en de komst van andere bevolkingsgroepen voor een groot deel verdwenen. In de Schilderswijk vliegen denk ik meer takla's van Turkse liefhebbers dan tilduiven. In de vorige eeuw liep het aantal liefhebbers in de duizenden. Als in de tachtiger jaren uit mijn werk kwam zag het "zwart" van de tilduiven in de lucht. Bij mij in de straat lagen er alleen al vijf, drie op het dak, een in de tuin en ik op het balkon op de 1^e etage. Nu liggen de tillen veel verder uit elkaar in schuurtjes, tuinen, balkons en soms nog op het dak. Behalve in Den Haag, heb je veel liefhebbers op de VINEX-locaties rond Den Haag, in Leiden-Noord en in Delft waar ik zelf woon.

In Delft lig ik uit de nok, met een plank en een grote schuif, plus nog wat losse hokjes bovenop het dak. Mijn duivenkamer is een ruimte op onze bovenetage. In bed hoor je de doffers zachtjes koeren, mijn vrouw heeft niet zo heel veel met duiven, maar ze vindt het een gezellig geluid. Ik begin en eindig de dag altijd met mijn duiven en honden, iets waar ik mij erg goed bij voel en veel plezier geeft. Ik vlieg met circa zeventien kroppers, voorheen diverse rassen, nu enkel nog gorgueros. En veertien Adana wamduiven en een paartje kelebekken. De laatste twee rassen om gewoon mee te vliegen daar de loksport door de verstedelijking en vergrijzing terugloopt.

Door de grotere afstanden heb je tegenwoordig "Gaanders" in de loksport nodig. Duiven die flink op stap gaan om vreemd te vinden en mee te lokken naar huis. De sport draait om het vangen van duiven van een ander. Zoals wij in Den Haag zeggen: "een duif in de lucht is van iedereen". Zelf vang ik regelmatig duiven, meestal duivinnen, ik heb er altijd een doffer uit staan. Ook al ben ik niet thuis. Die moet dan werken voor de baas. Ik vergok hooguit 2-3 duiven per jaar, mijn stam is sterk van karakter, hokvast en moeilijk te vangen. Soms heb ik van de roofvogel meer last. En weg is weg, ik zoek nooit uit wie hem gevangen heeft, hoe mooi ook. Dan was die duif niet sterk genoeg.

In tegenstelling tot post-en hoogvliegerliefhebbers laten wij (de volwassenen) tilduiven solo vliegen. Iedere duif heeft dan ook zijn eigen hok. Doffers worden in principe in donkerhokken gehouden om ze geil te maken. Daar ze ook relatief veel vast zitten hou ik mijn doffers in half donkerhokken. Diervriendelijker en het werkt ook prima. Met je duivinnen moet je veel bezig zijn, ze moeten gehecht zijn aan de baas. Zogenaamde werkduiven hebben geen doffer, maar staan gepaard aan de baas en gaan liggen onder je hand. Die kun je als een hondje naar je toeroepen. Tilduiven zijn kruisingen van Spaanse kroppers met o.a. postduiven, slenken, holle kroppers en andere kropperrassen. Ze moeten temperamentvol zijn, goede lokseigenschappen hebben en sterk vliegen. Hoewel er ook liefhebbers zijn met "korte" duiven, duiven die maar een kort rondje vliegen en op en naast de til blijven. Ik hou daar niet van, ik heb alleen maar gaanders. Zelf vlieg ik met raszuivere Gorguero's een Spaans lokras, een flinke duif, meestal groter dan een postduif. Met een flinke hangkrop met rijke bevedering, gorguero betekent in het spaans "kraag". Ook hebben de oudere doffers flinke neuswratten, ik vind dat prachtig, het geeft een adellijke uitstraling. Maar niet iedereen vindt het mooi. Spanje kent veel soorten lokduiven, die per streek verschillend zijn en vaak vernoemd zijn naar de stad of streek waar ze vandaan komen, bijvoorbeeld Balearkropper of Jiennense. De eerste komt de Bealaren, een eilandengroep: Majorca, Ibiza, Menorca. De tweede komt uit de stad Jean in Zuid-Spanje in Andalusië een streek waar veel duivenrassen vandaan komen.

En hoe hoog ze vliegen.

Er is ook een speciaal club voor de Spaanse rassen de SIS. De SIS heeft veel connecties met Spaanse liefhebbers, informatie en dieren worden geregeld uitgewisseld. Doelstelling van de SIS is naast het showen en verbeteren van de diverse rassen het vliegen met de dieren. Daarvoor is het vliegkampioenschap opgericht. Je duif wordt dan thuis gekeurd op vlieg-en lokeigenschappen en krijgt daar punten voor, plus de punten van de laatste clubshow. Deze twee verschillen punten gedeeld door twee bepaald de winnaar. Zelf ben ik ook keurmeester voor het vliegkampioenschap en ik doe ieder jaar fanatiek mee. In 2016 ben ik vliegekampioen geworden en ben daarover geïnterviewd. Zie verder op in dit blad.

De loksport wordt dus bedreven in Den Haag en omstreken, maar ook in Spanje, Latijns Amerika, Cuba en Miami (Cubaanse vluchtelingen). Oorspronkelijk voor de pan, maar tegenwoordig voor de sport. Ook in Schotland en Noord Engeland wordt de sport fanatiek in een aantal steden bedreven. Voorheen vooral met Horsemankroppers, maar de Schotten hebben de Haagse tilduif en Spaanse rassen ontdekt en komen regelmatig in Den Haag mandenvol duiven opkopen. Een aantal zijn zelfs lid van de SIS.

Slenken en dan vooral de trek en drijftypen zijn van oorsprong ook lokduiven. In Arnhem, Nijmegen en Enschede werden vroeger ook duiven gevangen, maar nu niet meer. Ook de Amsterdamse vangsport met hoogvliegers is zo goed als uitgestorven. Maar in het Midden Oosten, bijvoorbeeld Egypte, Libanon en in sommige Amerikaanse steden is de vangsport met hoogvliegers nog springlevend. (o.a. in Manhattan en Detroit).

De Haagse tilduivensport heeft zo zijn eigen regels en taal.

Een paar begrippen uit een taal die tientallen begrippen kent.

- Kwaai vrienden liggen, betekent je krijgt je gevangen duif niet terug,
- Doffer optrekken, betekent loslaten door aan het schuifje van het donkerhok te trekken,
- Een duif doortrekken, betekent een gevangen duif zelf uitwinnen en voor jezelf gaan gebruiken,
- Vreemd in de buurt, een onbekende duif, niet van je buurmannen, verdwaald of nieuw van iemand,
- Afschuiven, de schuif gaat dicht en de vreemde duif zit gevangen in de ren of in het hok.

Ook duivenkleuren die uniek zijn voor de sport, een greep uit het grote scala:

- Roek
- Muisgrijs
- Hennebont (wit met zwarte vlekken en een zwarte staart)
- Puitblauw of puitzwart; wit met een gekleurde kop en wat vlekken op de vleugels
- Nak, een wit met een of meerdere zwarte pennen in zijn staart
- Oliebont
- Kraai
- Kraai-witslag
- Kraai-tijger
- Plata is een zilvervaal

Behalve de tilduivensport ben ik ook gek op Turkse duiven vanwege hun eigenzinnige vliegkarakter. Ik heb zeven koppels wamduiven en een koppel kelebekken. Ik voer altijd volle bak, dat komt mij beter uit. Ik heb een Spaans voersysteem met silo's voor voer en water per duif. Met het voer kunnen ze wel 14 dagen doen en met het water een week. Dat scheelt mij een hoop tijd en is makkelijk met vakanties.

En hoe hoog ze vliegen.

De kelebekken vliegen meestal 20 minuten. Maar ze halen wel volop hun kapriolen uit. Kelebek betekent vlinder in het Turks. Ze stijgen als groep op, ik schat zo'n honderd tot honderdvijftig meter hoog, dan spatten ze uit elkaar en gaat ieder individu doen waar die zin in heeft; duiken, vlinderen, om hun lengteas draaien.

De wamduiven vlieg ik in de ochtend als groep, ze bepalen dan zelf hoe lang en hoe hoog ze vliegen. Soms maar 5 a 10 minuten, maar in de winter soms ook drie kwartier tot een uur bij helder weer. In de middag vlieg ik ze op de traditionele manier. Per trio en laat ze dan op commando duiken op een dropper.

De meeste vliegtijd gaat op aan het solovliegen van de lokduiven (gorgueros), hoewel die als de dagen kort zijn ook wel als groep vliegen. Alle doffers los en daarna alle duivinnen los. Je moet er dan wel bijblijven, want anders slopen ze elkaar. Zijn hok is heilig voor een doffer, iedere vreemde doffer die daar in gaat wordt tot bloedens toe bevochten. Bewegen is goed voor ze, ook in de winter. Wel sneuvelt er soms een aan de valk of havik. Maar dat is beter dan ophokken. En een duif die achterna gezeten is of ontsnapt kijkt daarna wel beter uit, is dan alerter.

Interview door Martijn de Bonte voor het voorjaarsnummer 2017 van de SIS

Simon Visser is onverbiddelijk, duiven die niet goed vliegen doet hij weg, hoe mooi ze ook zijn. Die aanpak zorgt voor klinkende resultaten. In 2014 en 2015 werd hij derde bij het Allround Kampioenschap. In 2016 kwam hij met zijn plata Gorguero doffer als winnaar uit de bus. De Allroundkampioen geeft uitleg over de kneepjes van het vak.

De duivenliefhebber neemt zijn hobby serieus: "Voor mij is de loksport vergelijkbaar met de wedstrijdvluchten voor postduiven. Er komt veel bij kijken en je moet het in de vingers hebben." Bij het Allround Kampioenschap van de SIS moeten de duiven minimaal een half uur vliegen om de maximale score van 97 punten te behalen. Dit is wel afhankelijk van het ras en de omstandigheden, in een drukke buurt waar veel duiven vliegen zal de doffer eerder naar huis komen dan in een stille buurt. De waarnemers houden hier uiteraard rekening mee. Dat half uur vliegen is voor de Gorguero's van Simon geen probleem, een duivenliefhebber die bij hem naar een doffer kwam kijken vroeg na ruim een half uur of hij geen duivin los kon laten omdat hij een zere nek kreeg..."

Niet alleen roeken

Simon fokt alleen met duiven die goed vliegen. "Ik kan wel zeggen dat al mijn doffers goed vliegen, een aantal vliegen heel goed. Bij het koppelen let hij vooral op het karakter, maar ook een beetje op het type. Een lange doffer paar ik bijvoorbeeld met een korte duivin. Verder is de kop erg belangrijk bij de gorguero. Daarnaast fok ik op kleur. Een paar jaar geleden had ik dertien blauwe doffers vliegen. Nu vind ik roek best mooi, maar ik heb toch liever wat verschillende kleuren. Zijn favoriete kleur is Plata, die kan je fokken door zwarte en rode duiven te combineren, dat kan zowel roodzilver als rood zijn. Plata moet je echt bewust fokken, dat rolt er niet zomaar uit."

Ieder jaar fokt hij een paar nestjes jonge kroppers. "Meestal vroeg in het jaar, eind maart zitten de eerste jonge kroppers dan op de plank." Hij laat de gorguero's in principe hun eigen jongen grootbrengen. "Ik vind dat mijn kroppers hun eigen jongen groot moeten kunnen brengen. Dat laat zien dat ze vitaal zijn en het is ook een raseigenschap van de gorguero."

En hoe hoog ze vliegen.

Observeren is belangrijk

De jongen laat hij zoveel mogelijk vliegen. “Jonge duiven moeten kracht opbouwen en door het vliegen krijgen ze conditie.” Daarom laat hij de jongen samen vliegen met zijn kelebekken en kleurposten en gooit hij er vaak ook nog een oude tildoffer bij die veel strijkt en afslaat. “Dan leren ze snel waar ze moeten zijn. Het is belangrijk om veel te observeren, het zijn altijd dezelfde jongen die als eerste gaan zitten. Die doe ik sowieso weg. Ik ben geen tentoonstellingsman, het enige wat telt is dat ze goed vliegen. Ik begin ook altijd met een achterstand aan het Allround Kampioenschap, omdat mijn dieren niet zo hoog scoren op de clubdag. Het hoogste dat ik heb gehaald is 95 punten, meestal scoren mijn duiven 92 – 94 punten. Dus die achterstand moet ik inhalen met het vliegen. De winnaar van het Allround Kampioenschap behaalde op alle punten de hoogste score van 97 punten.”

Zijn jonge duiven geeft hij een eigen hok op het moment dat ze beginnen te koeren. Een gorguero is pas echt volwassen als ze drie jaar oud zijn. Maar de potentie van een vliegekropper zie je als ze zo'n zes, zeven maanden oud zijn. Dan kun je beoordelen of ze goed vliegen, een goed karakter hebben en beginnen ze als het goed is hokwerk te maken. De vliegeigenschappen zitten volgens Simon in de genen van de Spaanse kropperrassen. “Maar er is training nodig om het er uit te laten komen.” Hij vertelt dat duiven vaak hun eigen voorkeuren hebben, zo had ik jiennense doffers die alleen maar achter postduiven aan gingen. En één van mijn gorguero doffers heeft een hekel aan staande duivinnen.

Over de bomen

Bij het vliegen let hij op de hoogte waarop ze vliegen en of ze alle kanten op vliegen. Dus ook over de hoge bomen voor zijn huis, en of de duiven wel of juist niet bijstrijken bij andere tillen. “Ik ben ook waarnemer voor het Allround Kampioenschap, dan zie je vaak dat de doffers moeite hebben met het aannemen van de tweede duivin. Dat is iets waarop je doffers vooraf kunt trainen. Door ze als jonge doffer verschillende duivinnen te geven.” Met zijn duivinnen vliegt hij ook, maar hij legt uit dat die minder op zoek gaan dan doffers. “Ik ben zuiniger op duivinnen dan op doffers, goede duivinnen zijn zeldzaam en heel belangrijk voor de kweek.”

De Delftenaar had eerst jiennense kroppers in zijn hok. Tot hij bij Freddie Weber in België gorguero's zag. Die hadden meer actie dan mijn jiennense en ik vond ze ook mooier. Dus kocht hij gelijk een paar jongen en een kweekkoppel. De gorguero en jiennense liggen volgens Simon dicht bij elkaar, het zijn allebei goede vliegrassen. Hij vergelijkt het met BMW en Mercedes, allebei Duitse merken, maar iedereen heeft zo zijn eigen voorkeur. Hij waarschuwt wel voor de extreme types met lange nekken en een sterk opgericht type. “Die showtypes zijn mooi en scoren goed op de show, maar ze zijn te groot geworden en vliegen een stuk minder dan het 'oude' type.”

Slechtvalken

Een eigenschap van de gorguero is dat als ze goed gewend zijn ze erg hokvast zijn, als je ze hebt vliegen raak je ze eigenlijk nooit meer kwijt. Bij Simon in de buurt zijn er meer dan vijftien andere fanatieke tilduivenliefhebbers, slechte kroppers worden dus snel gevangen door een concurrent. “Per jaar raak ik er één of twee kwijt. Dat vind ik niet erg, met duiven die zich laten vangen wil ik toch niet verder.” Hij wijst naar een hoge flat in de verte, daar broedt een koppel slechtvalken. “Daaraan raak ik meer duiven kwijt. Maar de slechtvalken pakken meestal een postduif of kelebek tuimelaar. Die vliegen in een groep en ze gaan hoger dan de Spaanse kroppers, daardoor trekken ze de aandacht van de slechtvalken. Soms pakken

En hoe hoog ze vliegen.

ze ook weleens een kropper, maar die vliegen lager, dus daar moeten ze echt achteraan jagen.” Hij heeft ook een aantal krommers die een aanval overleefd hebben.”

Simon heeft door ervaring geleerd om duiven op het eerste gezicht te beoordelen op hun vliegeigenschappen. “Ze moeten gespierd aanvoelen en wringen in je handen. Daarnaast moeten ze goede lichaamsverhoudingen hebben en brede slagpennen. Als ik bij de Zwarte Vogel een duif zie die mij aanstaat laat ik hem uit mijn hand wegvliegen in de kooi. Daar kan je al heel veel aanzien. Maar ik zit er soms ook weleens naast hoor.”

Eén slaapkamer in de Delftse woning is getransformeerd tot duivenkamer, vanuit de dakkapel kunnen de duiven het luchtruim kiezen. In de kamer koeren de krommers in hun hokken, dat is niet het enige, in de duivenkamer hangen ook kooitjes met bijzondere zangvogels. De Surinaamse Twa Twa bijvoorbeeld, die hing eerst in de woonkamer, maar hij zingt zo hard dat Simon zijn kooi toch maar in de duivenkamer heeft gehangen.

Duiven houden is belangrijk voor Simon. Toen hij in een monumentaal pand in de binnenstad van Delft woonde, zonder tuin of balkon, had hij aan een blinde muur naast het dak drie donkerhokjes gehangen. Hij moest uit het dakraam hangen om zijn ‘illegale’ duiven te verzorgen. “Ik had expres blauwe krommers genomen zodat ik altijd kon zeggen dat het wilde duiven waren. Twee weken voor we gingen verhuizen ontdekte de monumenteninspectie zijn hokjes boven het dak... Ook in een flat in Wageningen had hij illegaal duiven, die zaten in een slaapkamer: “Op het balkon had ik een behangtafel uitgekapt waarop ze konden aanvliegen.” Het is duidelijk, voor Simon is vliegen het allebelangrijkst!

De wilde jaren

Simon is opgegroeid in Rijswijk, maar heeft in de tachtiger jaren ook in Den Haag gewoond, het Mekka voor de tilduivensport. “Ik ben fanatiek met de duiven, maar sommige gasten waren echt bezeten. Dat waren de beroepsduivenmelkers, die lieten zich zo snel mogelijk afkeuren, om maar de hele dag op de til te kunnen staan. De duiven hoefden toen de wijk niet uit, want overal stonden er duiventillen. Simon ving in die tijd soms wel drie duiven in de week, terwijl hij zijn duiven op een balkon op de 1^e etage had. Die jongens op het dak vingen iedere week een mandvol duiven.”

In de jaren '70 en '80 ging het er soms ruig aan toe. Er werd op straat weleens stevig gevochten om een duif. Er waren ook liefhebbers die vals speelde, bijvoorbeeld door een opgezette duif in de ren te zetten. En op de platte daken stonden overal schoorstenen, daar gingen vreemde duiven vaak op zitten. Sommige sporters hadden van hout een nepschoorsteen gemaakt. Als er dan een duif op ging zitten klapte de bovenkant naar beneden en zat de duif gevangen.

In een Haagse wijk vloog lange tijd een beruchte zwarte doffer, die veel duiven ving en zich niet liet vangen. De sporters in de buurt raakten die doffer aardig zat en verzonnen een list. Ze kochten in een duivenwinkel een doffer die er precies hetzelfde uitzag. 's Nachts gingen ze het dak op en wisselden de doffer uit de winkel met de gehate duivendief. Toen de man de volgende dag zijn zwart opentrok hadden ze hem in no-time gevangen. Probleem opgelost, zonder dat de man wist wat er gebeurt was... Bij een andere tilduivenman werd een doffer omgewisseld voor tien eendagskuikens, die keek vreemd op toen hij de schuif van het donkerhok opentrok.

En hoe hoog ze vliegen.

Tegenwoordig gaat het er een stuk minder wild aan toe in de tilduivensport. In Den Haag zijn veel minder tillen dan vroeger. Alleen in Duindorp, daar is het volgens Simon, nog net als vroeger. In die wijk wordt de tilduivensport nog volop bedreven en liggen de tillen dicht bij elkaar.